

Asia: VN/32556/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Lausunto

5 b § Jätteeksi luokittelun päätyminen

-

137 § Muutoksenhaku

-

143 b § Tiedonsaantioikeus jätehuollon rekistereistä, tuottajarekisteristä, uusiomateriaalirekisteristä ja jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustasta

-

147 a § Sivutuotteeksi luokittelua ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva päätös

147 a §:n yksityiskohtaisista perusteluista puuttuu ympäristönsuojelulain pykälän 32§:n mukainen poikkeus, jonka mukaan jätettä voidaan tietyissä tapauksissa hyödyntää myös ilman ympäristölupaa. Nyt pykäläperusteluissa mainitaan ainoastaan tapaus, jossa toiminnalle myönnetään ympäristölupa jätteen ammattimaisena tai laitospäivätyksinä käsiteltynä.

147 b § Hakemus sivutuotteeksi luokitteluksi tai jätteeksi luokittelun päättymiseksi

Pykälän 3 momentin mukaan Lupa- ja valvontaviraston tulee ilmoittaa hakemuksen vireilletulosta ympäristölupaviranomaiselle, jos hakijalla on toimintaan liittyvä ympäristölupahakemus vireillä tai voimassa oleva ympäristölupa. Hakemuksen käsittelyn nopeuttamiseksi SBB esittää, että lakiin kirjoitetaan selkeästi, että ilmoitus tapahtuu ”ilman aiheutonta viivytystä” tai lakiin harkitaan kirjattavaksi maksimiaika, minkä puitteissa Lupa- ja valvontaviraston tulee ilmoittaa hakemuksen vireilletulosta ympäristölupaviranomaiselle.

147 c § Päätösharkinta ja päätöksen sisältö

SBB pitää tärkeänä, että UTU-asioissa pyrittäisiin ripeään käsittelyyn. Nyt lakiluonnoksessa ei esitetä mitään käsittelyaikaa. Arviomme mukaan sopiva käsittelyaika olisi tapauksen vaikeusasteen mukaan

1–3 kk. Jos lakiesitykseen ei sisällytetä sitovaa käsittelyaikaa, tulisi perusteluissa tavoiteaika rajata enintään kolmeen kuukauteen.

Tapauskohtaisessa UTU-menettelyssä pyrkimyksenä on rajata kuulemis- ja valittamisoikeuksia verrattuna tavanomaiseen ympäristölupamenettelyyn. Perustelumuiutiosta ei kuitenkaan käy nyt ilmi, mikä on viranomaislausuntojen rooli päätösharkinnassa. Nykytilaa koskevassa osiossa kerrotaan, että menettelyä sujuvoitettaessa tarkastelun kohteena ei ole pelkästään asian ratkaiseminen viranomaisessa, vaan myös hakemuksen oikea laatiminen ja riittävien selvitysten hankkiminen. Lisäksi nykytilakuvauksessa mainitaan, että viranomaisten selvityspyyntöjen laajuus on vaihdellut ja täydennyksiä on tarvinnut eri syistä pyytää useaan otteeseen, mikä on pitkittänyt päätöksentekoa. SBB esittää päätöksentekoprosessin vauhdittamiseksi, että lakiin kirjoitetaan viranomaislausuntojen saamisen osalta selkeästi, että lausunnot saadaan ”ilman aiheetonta viivytystä” tai lakiin harkitaan kirjattavaksi maksimiaika, minkä puitteissa lausunnot tulee saada. SBB:n mielestä viranomaislausuntoja ei tarvita kaikissa tapauksissa, vaan lausuntojen tarve tulee olla tapauskohtaista.

Lisäksi SBB pitää tärkeänä varmistaa riittävät henkilöstöresurssit perustettavaan Lupa- ja valvontavirastoon. Resurssien riittävyys nostettiin myös perustelumuiutiosta esille päätöksenteon sujuvuuden osalta. Lakiluonnoksessa ei esitetä mitään määräaikoja viranomaiskäsittelyn kestolle.

147 d § Tuotteen vaatimuksenmukaisuuden varmistaminen

-

147 e § Päätöksen muuttaminen

SBB pitää tärkeänä, että päätöksen muuttaminen on sujuvaa esimerkiksi tilanteissa, joissa uusiomateriaalin valmistusprosessiin lisätään raaka-aineeksi uusi jäte tai, jossa aineen tai esineen haltija haluaa muuttaa uusiomateriaalin käyttötarkoitusta. Lakiehdotuksen mukaan hakemuksen käsittelyssä noudatettaisiin vastaavaa menettelyä kuin alkuperäisen hakemuksen käsittelyssä. Ehdotettu malli on SBB:n mielestä liian raskas tilanteessa, jossa käyttökohteen muutos on pieni tai jos käsiteltävät jätteet ovat riskitasoltaan vastaavia kuin jo käsiteltävät jätteet. SBB:n mielestä päätöksen muuttamisprosessia tulisi edelleen sujuvoittaa tältä osin.

147 f § Päätöksen peruuttaminen

-

147 g § Päätöksen suhde myöhempään sääntelyyn

SBB kannattaa sitä, että jos samalla hakijalla on useampia laitoksia, joissa samanlaisella prosessilla ja samoista aineista ja esineistä valmistuu samaa uusiomateriaalia samaan käyttötarkoitukseen, päätös voisi koskea hakijan kaikkia laitoksia. Tämä sujuvoittaa sekä toiminnanharjoittajien että viranomaisten näkökulmasta.

Jätelain muutosesityksen 147 g §:ssä täsmennetään toimintamallia suhteessa myöhempään sääntelyyn. Perustelumistiössä ei sen sijaan tuoda esille, mikä on suhde aikaisempaan sääntelyyn. SBB pitää tärkeänä täsmentää, ettei toiminnanharjoittajien tarvitse hakea uutta EEJ- tai sivutuotepäätöstä UTU-menettelyn kautta, jos sellainen päätös tai kirjaus on jo olemassa pois lukien tilanteet, joista samassa käyttötarkoituksessa säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä tai valtioneuvoston asetuksella.

147 h § Valitusoikeus sivutuotetta tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevassa asiassa

Nyt ehdotettavassa menettelyssä keskeinen nopeuttava tekijä on rajattu kuulemis- ja valitusoikeus. SBB kannattaa esitystä ja arviomme mukaan näille rajauksille on esitetty hyvä perustelut perustelumistiosta. Perusteluissa mainitaan muun muassa, että toimipaikoilla on ympäristölupa, jonka yhteydessä on toteutettu laajempi kuuleminen. Asianosaisen valitusoikeus on arviomme mukaan UTU-asiassa riittävä. Yleisen sujuvoittamisen näkökulmasta ei voida myöskään pitää perusteltuna, että UTU-asiassa viranomaisilla olisi valitusoikeus toistensa päätöksistä. Viranomaisten mahdollisesti eriävät näkemykset tulisi ottaa huomioon ja sovittaa yhteen hakemuksen käsittelyssä.

147 i § Uusiomateriaalirekisteri

-

47 b § Sivutuotteeksi luokittelemista tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan asian ratkaiseminen jätelain mukaisessa menettelyssä

Nyt lakiluonnoksessa esitetään, että UTU-menettely olisi aina erillinen ympäristölupamenettelystä. Arviomme mukaan tämä ei edistä yhden luukun ajattelua, sillä esityksen mukaan tarvittaisiin vähintään kaksi eri hakemusta ja niiden käsittelystä vastaavat lisäksi eri viranomaiset. Näemme vaarana, että UTU-asian käsittely erillisessä menettelyssä ilman käsittelymääräaikaa, voi viivästyttää ympäristöluvan saamista. Tämän vuoksi SBB pitää välttämättömänä käsittelymääräajan asettamista jätelain 147 c § (Päätösharkinta ja päätöksen sisältö). Lisäksi SBB pitää tärkeänä, että UTU-asian käsittelyn voi laittaa vireille samaan aikaan kuin ympäristölupa-asia. Muussa tapauksessa tulee harkita menettelyä, jossa ympäristölupahakemukseen sisältyisi sivutuotteeksi määrittämistä tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva asia (eli tarkasteltu vaihtoehto B).

Lisäksi tulee olla mahdollista saada EEJ-päätös, vaikkei toiminnalla ole ympäristölupaa. Tietyt toiminnot eivät tarvitse ympäristölupaa, vaan niihin sovelletaan ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyitä. Esimerkiksi jos jatkossa eläinsuojan yhteydessä oleva biokaasulaitos menee yleiseen ilmoitusmenettelyyn, niin toimijalla voi olla tarvetta jalostaa mädätejäjäännös markkinoille saatettavaksi, jolloin EEJ-päätös tarvitaan.

Muuta huomioitavaa

Virallisen EEJ-statuksen hakeminen on tällä hetkellä verraten harvalukuista, minkä vuoksi menettelystä ei juuri tiedetä, eikä asiakas ja viranomainenkaan sitä vaadi. On tärkeää saada selkeät EEJ-menettelyt Suomeen, sillä nyt ne eivät ole selkeät, mikä näkyy EEJ-menettelyiden vähäisenä määränä. Kansallinen EEJ-menettely voi olla tapauskohtaista tai se voi olla jätkekohtaista, jolloin

tarvitaan erillinen EEJ-asetus. Tapauskohtaisen menettelyn osalta lakiluonnoksessa on useita kannatettavia elementtejä, mutta lakimuutos kaippaa vielä jatkotyöstä.

Kierrätyslannoitteiden EEJ-menettelyt ja -vaatimukset ovat tällä hetkellä epäselviä Suomessa paitsi viranomaisille, että myös toiminnanharjoittajille. Juuri päivitetty lannoitelainsäädäntö ei sisällä EEJ-menettelyä kansallisille markkinoille suunnatuille lannoitevalmisteille, ainoastaan CE-merkityille valmisteille. Myöskään viime aikoina ei ole tehty muutoksia tältä osin jäte- ja ympäristönsuojelusäädöksiin tai viranomaisohjeistuksiin. Suomessa ei valmisteta tällä hetkellä CE-merkittyjä orgaanisia lannoitevalmisteita, myös muissa EU-maissa niiden valmistus on vähäistä. Kuitenkin yksittäisissä tapauksissa valvovaviranomainen on viimeisen vuoden aikana tiedustellut laitoksen valmistamien kierrätyslannoitteiden EEJ-päätöksistä. Tällä hetkellä markkinoille saatetut kierrätyslannoitteet ovat kansallisen lannoitelainsäädännön mukaisia.

SBB pitää vaarana, että toiminnanharjoittajat lähtevät hakemaan EEJ-päätöksiä varmuuden vuoksi, mikä voi ruuhkauttaa viranomaiskäsittelyä. Suomessa ei tällä hetkellä ole selkeää ohjeistusta tai menettelyä kierrätyslannoitteiden EEJ-menettelyn osalta. Epäselvän tilanteen johdosta investoinnit uusiin tuotantolaitoksiin ja käsittelyratkaisuihin sisältävät huomattavan riskin, mikä osaltaan vähentää alan investointi-intoa. Lausunnolla oleva lakiluonnos sisältää useita tärkeitä sujuvoittamistoimia tapauskohtaisen UTU-menettelyn osalta, minkä vuoksi se on kannatettava. Koska kierrätyslannoitevalmistajien lukumäärä on verraten suuri (Ruokaviraston rekiserin mukaan 200 laitosta), niin tapauskohtaisen menettelyn lisäksi SBB pitää tärkeänä, että kierrätyslannoitteille laaditaan erillinen EEJ-asetus. SBB pitää erittäin tärkeänä, että EEJ-asetuksen laadintaan osallistetaan toiminnanharjoittajia laajasti, jotta voidaan varmistaa toimiva menettely. EEJ-menettely on tärkeä kierrätyslannoitteille, sillä arvoketju on pitkä (jätteen tuottajat, jätteen keräys ja kuljetus, kierrätyslaitokset, lannoitteiden jatkojalostajat ja jälleenmyyjät, logistiikkayritykset sekä käyttäjät). Kierrätyslannoitteille on kysyntää, sillä edulliset ja orgaanista aineista sisältävät lannoitteet kiinnostavat maanviljelijöitä. Venäjän hyökkäyssodan myötä on herännyt laajempi kiinnostus parantaa ruokaturvaa, missä lannoitteiden saatavuus on keskeisessä roolissa. Perinteisten lannoitteiden hinnoissa on myös suurta nousupainetta, mikä johtuu maailman geopoliittisesta tilanteesta, valmistuksen maakaasuriippuvuudesta sekä globaalien lannoitetuottajien rajallisesti määrästä.

Violainen-Hynnä Anna
Suomen Biokierto ja Biokaasu ry